

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Спеціальні історичні дисципліни»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	Соціальна антропологія
Кількість кредитів ЄКТС	5
Тривалість викладання	6 семестр, (11, 12 чверть)
Заняття:	
Лекції	2 години на тиждень
Практичні заняття	2 години на тиждень
Мова викладання	Українська
Кафедра, що викладає	Історії та політичної теорії

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5156>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: електронна пошта

	Голубчик Ганна Данилівна Посада: доцент кафедри історії та політичної теорії Вчений ступінь: кандидат історичних наук Вчене звання: доцент
	Персональна сторінка: https://ipt.nmu.org.ua/ua/spivr/golubchik.php
	E-mail: Holubchyk.H.D@nmu.one Кабінет: 1/63

1. Анотація до курсу

Спеціальні історичні дисципліни – курс, який є ключовим у становленні фахівців спеціальності «Історія та археологія». Курс орієнтований на ознайомлення студентів освітньої програми «Соціальна антропологія» із значенням, методами, можливостями спеціальних історичних дисциплін.

2. Мета та завдання

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти системних знань про спеціальні історичні дисципліни як фундамент історичних досліджень; підготовка здобувачів вищої освіти до самостійного вивчення історичних джерел та організації дослідницької діяльності.

Завданнями дисципліни є вивчення змісту, історії розвитку й сучасного стану спеціальних історичних дисциплін: хронології, метрології, сфрагістики, геральдики, дипломатики, нумізматики, боністики, вексилології, фалеристики, ономастики й ряду інших, а також функцій цих історичних дисциплін у пізнанні минулого.

3. Результати навчання

- вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами;
- планувати та виконувати наукові дослідження у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ
1. Вступ.
1.1. Предмет і завдання спеціальних галузей історичної науки та спеціальних історичних дисциплін, їх виникнення і розвиток.
1.2. Загальна характеристика предметів досліджень спеціальних історичних дисциплін.
1.3. Практичне застосування спеціальних історичних дисциплін.
2. Архівознавство та історична бібліографія
2.1. Предмет і методи архівознавства.
2.2. Архівна система та система архівних установ України.
2.3. Склад та структура Національного архівного фонду України.
2.4. Архівна україніка.
2.5. Організація архівних документів та архівне описування.
2.6. Історична бібліографія України
3. Дипломатика
3.1. Предмет і завдання дипломатики.
3.2. Акт. Класифікація актів.
3.3. Репертуар українських актів. Поділ документів. Формуляр документів.
3.4. Дипломатичний аналіз.
3.5. Усталення сучасного формуляра документів.
3.6. Неодипломатика.
4. Текстологія
4.1. Предмет і завдання текстології.
4.2. Історія вивчення текстів та основні підходи.
4.3. Методи крити тексту.
5. Філігранологія
5.1. Предмет і завдання філігранології, її розвиток.
5.2. Знаки на папері.
5.3. Історія паперового виробництва в Україні.
5.4. Особливості українських філіграней.
5.5. Офіційна регламентація філіграней.
5.6. Філіграні як історичне джерело.
7. Історична ономастика
7.1. Предмет та завдання ономастики, її основні напрями (лінгвістичний та історичний).
7.2. Галузі ономастики.
7.3. Ономастичний матеріал у роботі історика.

8. Геральдика, вексилологія, емблематика
8.1. Герб: поява, розвиток, значення як історичного джерела.
8.2. Формальна геральдика: зображення герба і правила його складання, гербовий щит та його топографія, геральдичні закони.
8.3. Гербовники як джерела геральдичної інформації.
8.4. Геральдична символіка на українських землях: знаки князівської влади; шляхетські герби; територіальна, міська, корпоративна символіка; козацька геральдика.
8.5. Національна символіка, її історія. Герби радянської доби і сенс радянської символіки; державний герб України.
8.6. Значення і можливості вексилології.
8.7 Предмет і завдання емблематики.
9. Генеалогія.
9.1. Предмет та завдання генеалогії.
9.2. Основні поняття та методика генеалогічного дослідження. Генеалогічний рахунок.
9.3. Основні джерела вітчизняних генеалогічних студій та особливості роботи з ними.
9. Фалеристика
9.1. Предмет, завдання, методи та прийоми фалеристики.
9.1. Історія виникнення та розвитку системи нагород.
9.2. Нагородні системи України.
10. Сфрагістика.
10.1. Предмет, завдання, методи та прийоми сфрагістики.
10.2. Сфрагістичні знаки та їх функції.
10.3. Класифікація сфрагістичних пам'яток.
10.4. Різновиди печаток.
10.5. Сфрагістичні пам'ятки на українських землях.
11. Нумізматика і боністика
11.1. Основні поняття нумізматики та боністики.
11.2. Методи та прийоми нумізматичного та боністичного дослідження.
11.3. Початок карбування монети, античні монетні системи та монетна справа в Європі.
11.4. Історія обігу грошей на території України.
12. Історична хронологія
12.1. Предмет і завдання історичної хронології. Поняття календаря та ери.
12.2. Типи календарних систем. Види ер.
12.3. Юліанський і григоріанський календарі.
12.5. Датування подій.
12.6. Календар на українських землях.
13. Історична метрологія
13.1. Функції метричних систем.
13.2. Способи створення давніх мір.
13.3. Римська система мір та її вплив на європейські одиниці вимірювання.
13.4. Метрична десяткова система.
13.5. Основні одиниці мір в Україні.

14. Епістологія, епіграфіка, просопографія, архонтологія
14.1. Предмет і завдання епістології.
14.2. Предмет і завдання епіграфіки.
14.3. Предмет і завдання просопографії.
14.4. Предмет і завдання архонтології.
15. Спеціальні історичні дисципліни та спеціальні галузі історичної науки в роботі історика (прикладні застосування)
15.1. Містифікації і фальсифікації в історії історичного знання.
15.2. Специфіка джерелознавчої критики документів особистого походження.
15.3. Використання даних топоніміки і ономастики.
15.4. Метричні книги в генеалогічних дослідженнях. Генеалогія у вивченні історії сім'ї.
15.5. Політичне значення геральдики.
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ
1. Структура спеціального історичного знання. Актуальні питання спеціальних історичних дисциплін (колоквіум).
2. Архіви України. Стандарти опису письмових джерел.
3. Практика аналізу документів.
4. Практика з текстологічного аналізу документів.
5. Контрольна робота за результатами чверті (тест).
6. Практична робота з використанням прийомів ономастики.
7. Практична робота з використанням прийомів геральдики, вексикології, емблематики.
8. Практична робота з генеалогічних студій.
9. Семінарське заняття з фалеристики.
10. Етапи і прийоми сфрагістичного аналізу.
11. Етапи і приклади нумізматичного і боністичного аналізу.
12. Історична хронологія.
13. Історична метрологія.
14. Епістологія, епіграфіка, просопографія, архонтологія.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office 365, активований акаунт в Microsoft Teams.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно

6.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів за теоретичною та практичною частиною складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за практичну частину (оцінюється максимально у 60 балів) та за теоретичну частину (оцінюється максимально у 40 балів). Практична частина включає оцінювання відповідей практичних заняттях та виконання індивідуальних завдань. Теоретична частина включає оцінювання підсумкової контрольної роботи. Загалом за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

6.3. Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку). Іспит відбувається у формі письмової роботи за програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів за іспит: 100.

6.4. Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю:

100% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь правильна, обґрунтована, осмислена, засвідчує вільне володіння матеріалом;

80% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь правильна, проте містить окремі несуттєві неточності;

60% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь містить суттєві неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена;

40% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь неповна, містить грубі помилки;

20% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь фрагментарна, містить окремі правильні елементи;

0% (від максимальної кількості балів за даний вид роботи) – відповідь відсутня.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням "Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті "Дніпровська політехніка". <https://inlnk.ru/xvgyx>.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту і бути зареєстровані на дистанційний курс «Спеціальні історичні дисципліни». (<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5156>).

За умов дистанційного навчання, навчальний процес (лекції, семінарські заняття, тестування, обмін файлами) відбувається у Microsoft Teams.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Спеціальні історичні дисципліни» (<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5156>).

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Спеціальні історичні дисципліни».

8. Рекомендовані джерела інформації

8.1. Література:

1. Архівознавство / за заг. ред. Я. Калакури, І. Матяш. – К. : КМ Академія, 2002. – 356 с.
2. Бондаренко Г.В. Спеціальні історичні дисципліни: навчальний посібник. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 424 с.
3. Воронов В.І. Спеціальні історичні дисципліни : підручник. – Дніпро : Ліра, 2019. – 160 с.
4. Гломозда К.Ю., Яневський Д.Б. Історичні гербові відзнаки та прапорові барви України // УІЖ. – 1990. – №. 4. – С. 43–55.
5. Горохівський П.І. Спеціальні історичні дисципліни: Курс лекцій: Навч. посіб. для студентів денної форми навчання. – Умань : Софія, 2010. – 268 с.
6. Історична бібліографія: Курс лекцій і методичних матеріалів для магістрів історичного факультету / Укл.: Казмирчук Г.Д. – К. : УкрСІЧ, 2013. – 183 с.
7. Калакура Я. Структура спеціальних історичних дисциплін як підсистема історичної науки. – Режим доступу : <http://history.org.ua/JournALL/sid/11/1/2.pdf>
8. Маринченко Г.М. Спеціальні історичні дисципліни. – Миколаїв : МНУ, 2018. – 160 с.
9. Перехрест О. Г. Історична хронологія: навч. посібник. – Черкаси : Відлуння, 1999. – 144 с.
10. Сокирко О.Г. Українська кирилична палеографія XI–XVIII ст.: навч. Посіб. для студентів іст. спеціальностей. – К. : Олег Філюк, 2016. – 141 с.

11. Спеціальні історичні дисципліни : навч.-метод. комплекс / упор. В.В. Карпенко, І.І. Кривошея. – Умань : Жовтий О.О., 2016. – 94 с.
12. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В. Томазов, М.Ф. Дмитрієнко [та ін.] – К. : Либідь, 2008. – 520 с.
13. Хрестоматія з архівознавства: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / упоряд.: Г.В. Боряк, І.Б. Матяш, Р.Я. Пиріг. – К. : КМ Академія, 2003. – 408 с.
14. Шпак Ю. Козацькі літописи як прототексти. – Режим доступу : core.ac.uk/display/144153410
15. Яременко М. В. Спеціальні історичні дисципліни: навч. посіб. для студ. істор. спеціальностей. – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – 197 с.

8.2. Інтернет-ресурси:

1. Інститут історії України НАН України. Е-джерела: електронний корпус публікацій документів і пам'яток : www.resource.history.org.ua
2. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Офіційний сайт: www.archeos.org.ua
3. Офіційний сайт Державної архівної служби України : www.archives.gov.ua
4. Українське геральдичне товариство. Офіційний сайт: uht.org.ua